

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

AE ./ riksåklagaren ang. barnpornografibrott m.m.

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 26 november 2025 i mål B 2852-25)

Riksåklagaren har förelagts att svara skriftligen på överklagandet.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag bedömer att det kan finnas ett prejudikatbehov såvitt angår frågan om straffmätning och påföljd för kränkande fotografering när det gäller flerfaldig sådan brottslighet. Mot bakgrund av den pågående lagstiftningsprocessen avseende bl.a. straffmätning för flerfaldig brottslighet avstyrker jag dock prövningstillstånd (se nedan under Prövningstillstånd m.m.).

Bakgrund

AE har åtalats för *kränkande fotografering* (åtalpunkterna 1-6) och för *barnpornografibrott av normalgraden* (åtalpunkten 7). AE har enligt åtalet i huvudsak på sin arbetsplats under flera års tid olovligen filmat flera kvinnliga anställda i samband med deras besök på en personaltoalett. En åtalpunkt avser filmning i ett omklädningsrum/dusch och har inget med arbetsplatsen att göra (åp 2) liksom ett tillfälle när AE filmat en arbetskamrat på toaletten i samband med att hon besökt hans bostad (del av åp 1). Två av målsägandena har blivit utsatta för huvuddelen av brotten, 1 239 respektive 93 tillfällen. I övriga fall har det varit fråga om enstaka tillfällen.

Tingsrätten biföll åtalet i sin helhet och dömde AE för kränkande fotografering vid 1 341 tillfällen och barnpornografibrott av normalgraden till fängelse ett år. Därutöver ålades AE att utge skadestånd till målsägandena samt att tingsrätten förordnade om förverkande och beslag av kameror, dator och hårddiskar.

Hovrätten har fastställt tingsrättens dom utan några ändringar.

Överklagandet till Högsta domstolen

AE har överklagat hovrättens dom i påföljdsfrågan. Han yrkar i första hand att han ådöms en icke frihetsberövande påföljd och i andra hand att fängelsestraffet sätts ned.

AE har till stöd för sitt överklagande anfört i huvudsak följande. I målet aktualiseras straffmättningsvärde och påföljdsval vid framförallt upprepade fall av kränkande fotografering. Påföljden för kränkande fotografering bestäms vanligen till böter. I förarbetena anges om smygfilmning exempelvis fall där den pågått fortlöpande under en längre tid i en persons bostad, eller det rört sig om att någon med dold kamera under en tid filmat barn i ett omklädningsrum på en skola att straffvärdet bör vara så högt att det ligger på fängelsenivå (se prop. 2012/13:69). Mot bakgrund av att ingen filmning har ägt rum i någon målsägandes bostad, att samtliga målsägande har varit vuxna, att filmerna inte visat någon fullständig nakenhet (med undantag av två tillfällen i en dusch), att det inte har varit fråga om någon filmning av sexuella handlingar samt att, såvitt framkommit, ingen spridning av materialet förekommit bör det sammantagna straffmättningsvärdet vara lägre än vad hovrätten kommit fram till.

Vidare finns ett flertal omständigheter enligt 29 kap. 5 § brottsbalken (särskilt punkterna 3, 6, 7 och 8) som också bör beaktas och ges genomslag vid straffmätningen. Påföljden bör därför bestämmas till villkorlig dom i förening med dagsböter.

Rättslig reglering

Om kränkande fotografering

Straffbestämmelsen om kränkande fotografering regleras i 4 kap. 6 a § brottsbalken och trädde i kraft den 1 juli 2013. Bestämmelsen tar sikte på sådan fotografering, med vilket avses både fotografering och annan bildupptagning såsom filmning, som innebär ett intrång i den fredade sfär som enskilda personer bör ha rätt till i förhållande till andra enskilda (se prop. 2012/13:69 s. 1 och 7). För straffansvar krävs att fotograferingen sker olovligen. Vidare att fotograferingen sker i hemlighet och att den fotograferade befinner sig på en plats som tillhör hans eller hennes privat miljö eller som annars är avsedd för särskilt privata förhållanden, dvs. inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme. För brottet är stadgat böter eller fängelse i högst två år. Även förberedelse till kränkande fotografering omfattas av straffansvar. Kränkande fotografering som inte förövats på allmän plats får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal bedöms påkallat från allmän synpunkt.

I propositionen anfördes att en straffbestämmelse som avgränsar ansvaret till vissa platser måste, bl.a. på grund av kravet på förutsägbarhet, få en snäv och tydlig avgränsning. Vidare anfördes, utöver inomhus i en bostad, att toaletter, omklädningsrum och likande utrymmen, såsom t.ex. provhytter, duschrum och bastu, är utrymmen avsedda för särskilt privata förhållanden. Som huvudregel måste alltså fotografering på sådana platser anses kränkande och dessa platser bör därför omfattas av kriminaliseringen (se a. prop. s. 27).

Kravet på att fotograferingen ska ske i hemlighet innebär att, i likhet med vad som gäller för olovlig avlyssning enligt 4 kap. 9 a § brottsbalken, att den tekniska utrustningen (kameran) antingen hålls dold för den fotograferade eller att denne i varje fall är totalt omedveten om att den för tillfället är i gång (a. prop. s. 29).

I andra stycket finns en ansvarsfrihetsregel som stadgar att fotograferingen inte är straffbar om den med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig. Bestämmelsen tar främst sikte på massmedias möjlighet att behandla och påtala offentliga missförhållanden. Det kan även vara försvarligt att dokumentera pågående brott eller liknande (a. prop. s. 30 f).

Bestämmelsen om kränkande fotografering har ett tillämpningsområde som i viss mån sammanfaller med vissa andra brott, nämligen sexuellt ofredande (jfr rättsfallet NJA 2017 s. 393 "Rulltrappan") samt barnpornografibrott och olaga våldsskildring. Om förutsättningar föreligger att döma för såväl kränkande fotografering som sexuellt ofredande bör det, med hänsyn till bestämmelsernas delvis olika syften och tillämpningsområden, vara möjligt att döma för båda brotten i brottskonkurrens. Detsamma torde gälla barnpornografibrott och olaga våldsskildring av normalgraden (a. prop. s. 33 f).

Gällande straffskalan kan konstateras att den ansluter till vad som gäller för exempelvis sexuellt ofredande. I många fall torde straffet för kränkande fotografering kunna stanna vid böter. Har t.ex. smygfilmning skett fortlöpande under en längre tid i en persons bostad bör emellertid straffvärdet anses vara så högt att det ligger på fängelsenivå. Detsamma bör gälla om en person t.ex. installerat en dold kamera i ett omklädnings- eller duschrum för pojkar eller flickor på en skola och därefter under en tid filmat barnen. Även andra omständigheter än de nu nämnda kan medföra att straffvärdet är så högt att det ligger på fängelsenivå (se a. prop. s. 40 f.).

Om billighetshänsyn – 29 kap. 5 § brottsbalken

Vid straffmätningen ska rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta vissa särskilt angivna förhållanden, se punkterna 1-8. Finns det någon sådan omständighet får rätten döma till lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet, om det finns särskilda skäl för det. Det är fråga om omständigheter

som är hänförliga till gärningsmannens person eller handlande efter brottet. Paragrafen är avsedd att tillämpas med försiktighet så att den inte medför risker för oenhetlig praxis eller sociala orättvisor vid straffmätningen. Det krävs därför att billighetsskäl har viss tyngd för att strafflindring ska kunna medges. (Se t.ex. rättsfallen NJA 2023 s. 9 ”Fentanylstölden” och NJA 2021 s. 377 ”Mordet med brödkniven”, jfr prop. 1987/88:120 s. 90 och prop. 2014/15:37 s. 38.).

I detta sammanhang kommer endast att redogöras för de punkter som AE har åberopat i sitt överklagande.

Punkten 3 – om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid har förflutit sedan brottet begicks. Det är främst tiden mellan brottet och slutlig dom som har relevans. Det måste göras skillnad mellan olika typer av brott. Den förflutna tiden ska ses i förhållande till brottets art (se Bäcklund, A., m.fl., Brottsbalken, En kommentar, 29 kap. 5 §, utgåva 2026, elektroniska versionen). Att fyra år har förflutit från en stöld kan enligt förarbetena tala för en icke frihetsberövande påföljd, medan det däremot ofta inte gör det vid ett skattebrott där regelmässigt långa tider förflyter på grund av överklaganden i skattefrågan m.m. (Se a. prop. s. 95 f. och NJA 2015 s. 417 p. 7 ”Ne bis-kompensationen”).

Punkten 6 – om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet blir eller kan antas bli avskedad eller uppsagd från anställning eller drabbas av annat hinder eller synnerlig svårhet i yrkes- eller näringsutövning. Genom lagändringar år 2015 tydliggjordes att arbetstagaren ska ha orsakats men till följd av avskedande eller uppsägning. Bestämmelsen kan även tillämpas på situationen att en tilltalad exempelvis ställs inför valet att avskedas eller att själv avsluta anställningen och väljer det senare (se NJA 2023 s. 9 p. 13). Det förhållande att brottet riktat sig mot arbetsgivaren (t.ex. vid stöld) eller har begåtts i anställningen kan vara en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet (jfr t.ex. 29 kap. 2 § 4), men hindrar inte att ett avskedande eller en uppsägning kan beaktas som billighetsskäl (se a. rättsfall p. 15).

Punkten 7 – om straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra sanktioner till följd av brottet. Bestämmelsen ger en allmän möjlighet att beakta sanktionskumulation vid straffmätningen. Det kan t.ex. vara fråga om skadestånd, någon form av administrativ sanktion eller av förverkande av olika slags egendom. Skadestånd ska dock normalt inte påverka påföljdsbestämningen (jfr dock rättsfallen NJA 1992 s. 470 och NJA 2001 s. 894).

Punkten 8 – om någon annan omständighet motiverar att den tilltalade får ett lägre straff än brotts straffvärde motiverar. Denna punkt ger möjlighet att

beakta även andra omständigheter som påkallar att gärningsmannen får ett mildare straff än brottets straffvärde motiverar. Det kan bl.a. vara fråga om s.k. tredjemanshänsyn (se t.ex. rättsfallet NJA 1989 s. 564).

Rättspraxis

Högsta domstolen har prövat ansvar för kränkande fotografering i två refererade avgöranden.

I rättsfallet NJA 2018 s. 844 ”Webbkameran” var det fråga om två personer som haft kontakt via Skype. Mannen hade startat inspelningsfunktionen utan kvinnans vetskap och filmat hennes delvis nakna kropp. Högsta domstolen fann att kvinnan inte hade haft någon anledning att räkna med att hon skulle komma att spelas in och att mannen haft uppsåt till gärningen. Mannen dömdes för kränkande fotografering.

I rättsfallet NJA 2022 s. 1034 ”Dottern i fönstret” var det fråga om en pappa som hade fotograferat sin tioåriga dotter utifrån när hon befann sig i bostaden genom ett fönster. Han ville ha ett foto av dottern och även för att visa sina närmaste släktingar. Högsta domstolen fann att gärningen inte var försvarlig enligt 4 kap. 6 a § andra stycket brottsbalken och dömde mannen för kränkande fotografering till påföljden 30 dagsböter.

I Hovrätten för Västra Sveriges dom den 11 juni 2015 i mål B 1621-15 var en man åtalad för kränkande fotografering efter att ha satt upp en kamera (en klädhängare med inbyggd kamera) på en toalett på sin arbetsplats och ha fotograferat tre kvinnliga arbetskamrater. Mannen dömdes för tre fall av kränkande fotografering. Hovrätten konstaterade i sina domskäl att kameran hade varit installerad i ett toalettutrymme där besökaren förutsätter absolut enskildhet och placerad så att den nedre delen av kroppen filmades på nära håll i intima situationer. Dessa omständigheter ansågs försvårande och för att straffvärdet nådde upp till fängelsenivå. Brottsligheten ansågs inte sådan att den talade för att fängelse måste väljas som påföljd. Påföljden bestämdes till skyddstillsyn med föreskrifter.

Gällande påföljdspraxis dömdes eller meddelades strafföreläggande år 2023 för kränkande fotografering som huvudbrott i 42 fall. Påföljden bestämdes i fyra fall till skyddstillsyn och i tre fall till villkorlig dom, varav i ett fall i förening med samhällstjänst. I inget fall dömdes till fängelse som påföljd. I 29 fall blev påföljden enbart böter. Därutöver dömes i ett fall till ungdomsvård och i fem fall till ungdomstjänst. Antalet dagsböter, som självständig påföljd eller tillsammans med villkorlig dom, bestämdes till färre än 35 i fyra fall, till mellan 45 och 64 i tretton fall, till mellan 65 och 99 i nio fall och till mellan 100 och 200 i fem fall (se Månsson, C. m.fl., Studier rörande påföljdspraxis m.m., 8

uppl. 2024, s. 717). Härav kan slutsatsen dras att i vart fall i de sju först nämnda fallen har brottsligheten bedömts ligga på fängelsenivå.

Min bedömning

Brottet kränkande fotografering kan inrymma vitt skilda typer av gärningar och därmed kan graden av kränkning och intrång i den personliga integriteten variera avsevärt beroende på under vilka förhållanden gärningen företas. Det är även av betydelse för graden av kränkning vilken relation den utsatta personen har till gärningsmannen. Att bli utsatt för oönskad fotografering i avklätt tillstånd, exempelvis vid besök i omklädningsrum och tillhörande duschar i badhus eller likande, måste givetvis typiskt sett innebära en större kränkning än i den motsatta situationen när den fotograferade är påklädd. Vidare måste det enligt min uppfattning typiskt sett anses vara en än större kränkning att bli fotograferad avklädd i sådana privata situationer när man kan förväntas vara absolut säker på att ingen utomstående ser en, såsom exempelvis vid toalettbesök.

I det aktuella fallet har den tilltalade på sin arbetsplats återkommande, närmast dagligen, filmat någon av sina kvinnliga arbetskamraters underliv i samband med deras toalettbesök, varav två och särskilt en av dem blivit utsatta vid ett avsevärt antal tillfällen under en flerårig tidsperiod. AE har bevisligen sparat och katalogiserat filmmaterialet i sin bostad. Att flera av kvinnorna har blivit utsatta för detta av en person som de delat arbetspass med och haft en kamratlig relation till samt att han har bevarat filmmaterialet måste enligt min mening anses innebära att det har blivit utsatta för en än större kränkning. Detta höjer gärningarnas straffvärde.

Som anförts ovan finns det inte något redovisat avgörande där det tillnärmelsevis har varit fråga om lika omfattande kränkande fotografering av det slag som här är aktuellt. En tillämpning av den s.k. asperationsprincipen, om varje brott skulle anses ha ett straffvärde motsvarande fängelse en månad, innebär att straffvärdet redan vid ett 50-tal brott torde motsvara fängelse cirka sex månader (jfr Borgeke, M., och Forsgren, M., Att bestämma påföljd för brott, utgåva 5 2025, avsnitt 3.4.3, elektroniska versionen).

AE har övertygats om att vid 1 341 tillfällen, dvs. mer än ett tillfälle per dag under den angivna tidsperioden för brotten, ha gjort sig skyldig till kränkande fotografering. Till detta kommer att han har dömts för barnpornografibrott av normalgraden, vars innehav också i viss utsträckning har bestått av särskilt hänsynslöst material. Straffvärdet för barnpornografibrottet bör uppgå till motsvarande ungefär fängelse två månader (jfr Högsta domstolens dom den 26 september 2025 i mål B 4704-24). Mot bakgrund av vad som har anförts tidigare innebär detta att den omständigheten att brotten har begåtts i

anställningen bör ses som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet. Sammantaget anser jag därför att hovrätten har gjort en korrekt bedömning när den kommit fram till att det samlade straffvärdet motsvarar fängelse ett år. Mot bakgrund av det angivna straffvärdet har det sålunda funnits en presumtion för att bestämma påföljden till fängelse (jfr prop. 1987/88:120 s. 100).

AE har gjort gällande att det förekommer flera s.k. billighetsskäl enligt 29 kap. 5 § brottsbalken som bör beaktas vid straffmätningen.

Jag kan konstatera att den brottslighet som AE har dömts för har pågått fram till september 2022. Hovrätten meddelade sin dom i november 2025, dvs. drygt tre år senare. Med hänsyn till brottslighetens art och omfattning innebär detta inte att en ovanligt lång tid har förflutit enligt det aktuella lagrummet. AE har såvitt framkommit i samband med att brottsligheten uppdagades valt att säga upp sin anställning, vilket kan ha inneburit ett visst men för honom. Det framgår att AE lider av flera sjukdomar och även genomgått en mer omfattande operation. Det finns emellertid ingen utredning om i vilken utsträckning AE har sökt andra arbeten eller att han skulle vara förhindrad att flytta till annan bostadsort för att få ett nytt arbete. Vad som har framgått angående AEs anställningsförhållanden kan därmed inte anses vara tillräckligt för att det ska komma i fråga att tillämpa den aktuella bestämmelsen. Det står också klart att AE inte har drabbats av skadestånd eller andra rättsliga sanktioner i sådan utsträckning, eller att det föreligger någon annan omständighet, som innebär att den aktuella bestämmelsen bör påverka straffmätningen.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. En enskilds intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte ge anledning till prövning på denna grund.

Jag kan konstatera att det finns få avgöranden som belyser straffvärdet av mycket omfattande kränkande fotografering. Detta talar för att det skulle kunna vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att få denna fråga prövad. Jag vill emellertid peka på att regeringen den 30 juni 2026 har lämnat en proposition till riksdagen, prop. 2025/26:297 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem, som rör bl.a. straffmätning vid flerfaldig brottslighet. Betänkandet ska enligt plan behandlas i kammaren i augusti 2026. En avsikt med förslaget är att tillkommande brott ska ges större genomslag i straffmätningen. Straffmätningen

ska enligt förslaget utgå från det sammanlagda straffvärdet för de brott som den tilltalade döms för. Mot bakgrund av de föreslagna och omfattande lagändringarna, även om ett ikraftträdande ligger längre fram i tiden, talar detta enligt min uppfattning mot att målet skulle vara lämpligt för prejudikatdispens.

Bevisuppgift m.m.

Om Högsta domstolen skulle meddela prövningstillstånd ber jag att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning.

Eva Thunegard

Tord Edlund

Kopia till:

Utvecklingscentrum

Åklagarkammaren i Helsingborg (AM-165794-22)

Kammaråklagaren Cecilia Andersson

Advokaten PH